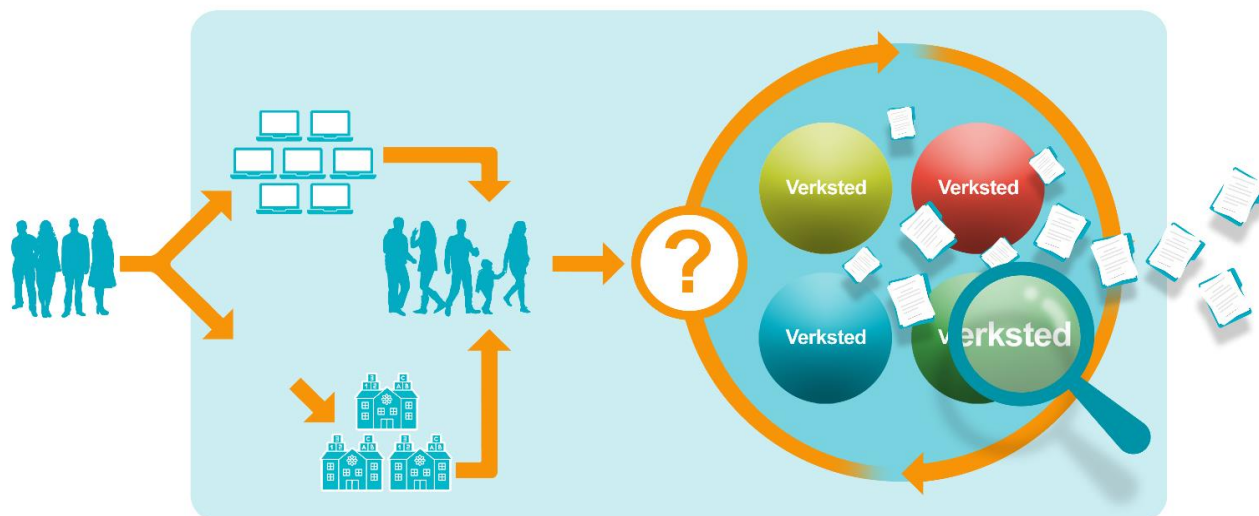

Kommunikasjon

Forord

Målgruppe for denne prosjekthåndboken er forskere ved BARNkunne – Senter for barnehageforskning, deltakere fra partnerskapsorganisasjonene (Bergen kommune, Kinn kommune, Kanvas barnehager, Kunstpilotene, Designskolen Kolding), deltakere fra barnehagelærerutdanningen ved Høgskulen på Vestlandet og andre barnehagelærerutdanninger som etter avtale er tilsluttet. Prosjekthåndboka kan også brukes av andre som inviterer til verksteder. Da skal det refereres til denne kilden og til at kilden er utviklet som en del av NFR prosjektet *Sustainable design in kindergarten sector through 'Exploration and Pedagogical Innovation Laboratory' [EX-PED-LAB] 2021-2025*.

(Norges Forskningsråd, prosjektnr. 326797).

Referanse: Ødegaard, E. E., Birkeland, J. Glosvik, Ø., Oen, M., Fimreite, H., Oropilla, C. T., Sønsthagen, A., Lossius, M, Severina, E., Schei, T, B., Skoglund, R. I. EX-PED-LAB – Prosjekthåndbok. KINDknow – Noteseries 2023. Dato for nedlastning.

Prosjektets tittel:

Engelsk: *Sustainable design in kindergarten sector through 'Exploration and Pedagogical Innovation Laboratory' [EX-PED-LAB]*.

Norsk: **Verksteder for utforskning og pedagogisk kreativitet (EX-PED-LAB) – bærekraftige design i barnehagesektor.**

Prosjektledelse:

Fra juni 2023 ledes EX-PED-LAB av et prosjektteam bestående av Elin Eriksen Ødegaard, Hege Fimreite og Czarecah T. Oropilla.

Leder av den daglige driften er fra august 2023: Hege Fimreite hege.fimreite@hvl.no, tlf. + +47 55 58 57 03, Medledere er Elin Eriksen Ødegaard og Czarecah Tuppil Oropilla.

Olga Shangina Williams er forskningsrådgiver for prosjektet. Olga.Shangina@hvl.no, tlf.: +47 55 58 77 17

Leder av styringsgruppen er fra mai 2023: Elin Eriksen Ødegaard eeo@hvl.no, tlf. +47 55 585932, BARNkunne – Senter for barnehageforskning, Høgskulen på Vestlandet.

Prosjektets nettside: [Verksteder for utforskning og endring - bærekraftige design i barnehagesektoren \(EX-PED-LAB\) - Høgskulen på Vestlandet \(hvl.no\)](#)

Prosjektets historie:

EX-PED-LAB som begrep ble først lansert av Elin Eriksen Ødegaard under samarbeidet med fire partnerbarnehager i Bergen kommune som en del av BARNkunnens partneravtale med Bergen kommune. Å sette sammen ordene *Exploration, Pedagogical Innovation Laboratories* var et retorisk grep for å befeste en praksisutviklende forskningsmetodologi med et begrepsapparat som gikk gjennom og utenfor pedagogikk. Her ble *verkstedet* et sentreringspunkt for systematisk arbeid med barnehageutvikling og som et sted for forskningsmetode. Innovasjonsbegrepet skulle åpne for design forskning og laboratoriet var et sted for utforskning som vi valgte å oversette til verksted. Sammen

med Etat for barnehager i Bergen kommune og forskere ved BARNkunne, gjorde vi erfaringer som ledet hen til Bergen kommunes pilotprosjekt; *Barnehagelæreren som medforsker* (Birkeland, et al. 2021). Et prosjekt som ble til i tett samarbeid mellom Bergen kommune og HVL. Det ble finansiert av Regionalt forskningsfond Vestland (prosjektnummer 30 5594). Dette prosjektet ble en god start for utviklingen av hovedprosjektet. Prosjektet startet i november 2021, med en tildeling fra Forskningsrådet på 12 millioner NOK.

Johanna Birkeland ledet prosjektets første fase fra november, 2021 – mars 2023. Johanna Birkeland, Øyvind Glosvik og Elin Eriksen Ødegaard samarbeidet tett med rådgiver Zacharias Andreadakis om prosjektets mal og design. Fra november 2021- mars 2023 ble prosjektet ledet av Johanna Birkeland med Elin Eriksen Ødegaard som medleder. Elin Eriksen Ødegaard var operativ prosjektleder fra mars, 2023 til august 2023 og inngår deretter i lederteamet. Administrativ koordinator og rådgiver for prosjektet var fra november 2021 -mars 2023: Lene Angelsskår. Deretter overtok Marthe Vaagen Tjemsland.

Innhold

Forord.....	1
Målgruppe.....	1
Prosjektledelse	1
Prosjektets historie:	1
Innledning.....	5
Hvorfor forskning sammen med barnehager?.....	5
Hva er EX-PED-LAB?	6
Prosjektets mål.....	7
Prosjektets forskningsspørsmål:	7
Hva er verkstedsmetodologi i vårt prosjekt?	7
Verksteder – Typer og kjennetegn.....	8
Lurt å tenke på når man skal planlegge og gjennomføre et verksted	8
Hva er forskning i vårt prosjekt?	9
Metoder for prosjektgjennomføring.....	10
Etikk i forskning	10
Prosjektorganisasjon – organisasjonskart.....	11
Samarbeids barnehager og tilknyttet forsker	12
Prinsipper for vellykkede prosjekter – forventninger til deltakerne i EX-PED-LAB	13
Oppsummerte anbefalinger fra pilotstudien EX-PED-LAB (2019-2021)	14
Strategi: Å skape kultur for ‘kunnskaping’ i partnerskap	16
Roller og ansvar	17
Kommunikasjonsplan	18
Arbeidspakker	19
Arbeidspakke 1: Utvikle konseptet EX-PED-LAB	19
Arbeidspakke 2: Pedagogiske temaer og innhold.....	20
Arbeidspakke 3: Transformativ praksis	20
Arbeidspakke 4: Case studie: prøve ut EX-PED-LAB i etableringen av nye Olsvik barnehage	21
Arbeidspakke 5: Replikasjons potensial	22
Tidslinje arbeidspakkene	22
Datoer fellesverksteder for barnehagene.....	23
Prosjektmodell for EX-PED-LAB.....	24
Planlagt publisering og formidling	28
Evaluering.....	29
Prinsipper for EX-PED-LAB – en oppsummering	29
Litteraturliste:.....	32

Innledning

Hvorfor forskning sammen med barnehager?

Ved å etablere et samarbeid på tvers, der barnehagelærere og ledere kan dele erfaringer fra det pedagogiske arbeidet i barnehagen med forskere og lærere fra barnehageutdanningen, samt med kunstnere og designere, skaper vi et 'tredje rom' – for samskaping. Dette er et rom der interessene til samarbeidspartnerne blir ivaretatt. Dette innebærer dialog og forhandling om fokus, ressurser og andre vilkår. Det tredje rommet kommer i tillegg til rommet for undervisning og forskning.

Her anerkjennes ulike typer kunnskap, og vi kan utforske, utfordre og skape kunnskap og ny praksis sammen. Ny praksis kan bety små og større endringer. Det kan bety å gjenreise en glemt praksis for en ny tid og det kan bety å møte nye vilkår med helt nye måter å tenke og handle på, det vi kan kalle 'ut av boksen' tenkning og handling. Bærekraftsmålene hjelper oss å holde verdier opp for personlig og felles ettertanke og utfordre mentaliteter og tatt for gitte holdninger og vaner. På denne måten forsøker vi å skape mer bærekraftige kulturer.

Det er i dag stor faglig og politisk enighet om verdien av samarbeidende forskning, der man har erfart at kvaliteten i sektoren kan styrkes gjennom praksisgenerert og praksisutviklende forskning (Lillejord & Børte, 2014; Kemmis et al., 2014; Utdanningsdirektoratet, 2018, Birkeland, et al. 2022), Wallerstedt, et al. 2023). Forskning i partnerskap er en faktor som fremmer kvalitetsutvikling (Eriksson, 2018; Fleer, 2013), men det krever at man forsker *med*, og ikke på lærere (Kempe, 2019). Kunnskapsdepartementets strategi for utdanningsforskning (2020) etterspør en sterkere toveis interaksjon mellom forskere og brukere. Universitet- og høyskolesektoren blir på denne måten oppfordret til å samarbeide med regionale og lokale aktører for å bidra til at fagkompetansen i sektoren videreutvikles. Også barnehagefeltet blir utfordret til å gå i samarbeid med universiteter og høyskoler. Dette ser en for eksempel i Kunnskapsdepartementets strategi for kompetanse og rekruttering 2018 - 2022, *Kompetanse for fremtidens barnehage*, der det poengteres at barnehagene og regionale aktører gjennom forskning og utviklingsarbeid skal utvikle nye samarbeid slik at dette møter barnehagens og barnehagelærerutdanningens behov for kompetanseutvikling (Kunnskapsdepartementet, 2018, s. 14). Gjennom forskningsprosjekter med et deltakerorientert design kan universitet/høyskoler i samarbeid med praksisfeltet bidra til at fagkompetansen i sektoren videreutvikles. Innovasjon i slike prosjekter knyttes til endringsarbeid, utviklingsprosesser og forskyvninger av eksisterende praksiser (Eide, 2013).

Partnerskap mellom barnehagene og UH-sektoren er avgjørende for sammenkoblingen mellom forskning og praksis. Vår intensjon er å støtte opp om barnehagers arbeid med barnehagekvalitet og samtidig utvikle ny og aktuell kunnskap (forskningsbasert og erfaringsbasert) for og med barnehagesektor. EX-PED-LAB vil gi et bredt empirisk grunnlag for en verkstedsmetodologi for samarbeid om utforskning. Målet er ny kunnskap og pedagogisk innovasjon, med et særlig søkelys på FNs bærekraftsmål nr. 4 om god utdanning og mål nr. 17 om å samarbeide for å nå dette målet.

I barnehagehverdagen har barnehagestyrer og de pedagogiske lederne en nøkkelrolle for realisering av barnehagens mandat (Kunnskapsdepartementet, 2017), og for videreutvikling av kvaliteten gjennom å igangsette og lede refleksjons- og læringsprosesser i organisasjonen (Kunnskapsdepartementet, 2013). De trenger samarbeid med andre for å utvikle arbeidet sitt,

samtidig som forskings- og utdanningsfeltet trenger perspektivene og erfaringene deres for å utvikle forskningen og utdanningen på en god måte.

Det er en økende oppfatning av betydningen av læreres deltakelse i praksisrelevant forskning med sikte på en vitenskapsbasert undervisning (Eriksson, 2018). Det er imidlertid ingen klar felles forståelse av hva læreres medvirkning kan bety og gjennomføres, men det fastslås at kunnskap om erfaringene fra slike samarbeid er nødvendig (Faglig Råd for Lærerutdanning, 2020; Hargraves & O'Connor, 2018). Oppsummert kan vi si at vi legger til grunn at samfunnet trenger mer forskning som tar et metaperspektiv på samarbeidende arbeidsformer og utvikler relevant metodologi for å kunne gjennomføre samskaping, ny kunnskap og innovasjon (Norges forskningsråd, 2017).

Hva er EX-PED-LAB?

EX-PED-LAB fungerer som et tredje rom – et rom for samskaping, der ulike institusjoner og faglige kompetanser samarbeider (Darlington & Masson, 2021, Ødegaard, 2020) om utforskning, utvikling og nyskaping av pedagogiske praksiser. Dette skjer gjennom en serie arbeidsseminarer som vi kaller verksteder (engelsk: workshops). Verkstedene er møteplasser for kreativt og refleksivt arbeid. En forutsetning for at disse skal kunne fungere er det egenarbeidet som alle deltakerne må forplikte seg til å gjennomføre. Arbeidsseminarene vil planlegges av prosjektgruppen. Det vil også være møteplasser for dialog og forhandling, disse kan foregå i egne møter eller legges i tilknytning til verkstedene.

Alle deltakerne bidrar med å skape data for forskning, deler av disse dataene vil kunne ha en overlappende funksjon som dokumentasjon for arbeidet i barnehagen. Mellomarbeidene som forskerne, kunstnerne, designerne og de barnehageansatte gjennomfører inngår altså som datamateriell for forskning. Før dette kan starte må det foreligge informert samtykke fra deltakere, og fra øvrige ansatte og barnas foresatte. Barnehagene oppbevarer og overleverer forskningsdata til forskerne etter avtale (se kapittel om etikk).

Barnehagene setter seg inn i prosjekts mål og de rammer som ligger i mål og definerte temaområder som bevegelse, lek og utforskning, samarbeid barnehage-hjem og systemisk ledelse. Innenfor disse finner barnehagene sine, mer spesifikke og lokalt forankrede problemområder. Se spesielt på Delmål 2 og 3 under; *Hva betyr disse delmålene for oss?* Det dreier seg om å skrive frem tema/utfordringbilder/problemområder og etter hvert kan også mer presise problemstillinger utformes. Dette arbeidet skal forankres i hele barnehagen og skal gi en tydeligere retning og sette fokus for innholdet og metodene som skal brukes i utforskningen og i dokumentasjonen av disse arbeidsprosessene. Intensjonen er å støtte opp om barnehagens arbeid med barnehagekvalitet og samtidig utvikle ny og aktuell kunnskap sammen.

Fra august 2023 vil arbeidet også rettes mot barnehagelærerutdanningen. Utdanningen skal kvalifisere til kompetanseheving og livslang læring i barnehagen som en lærende organisasjon, og av denne grunn vil det være viktig at kommende barnehagelærere er kjent med verksteder som møteplasser for kreativt og refleksivt arbeid. Et partnerskap mellom barnehagene og UH-sektoren er viktig, samtidig som vi kontinuerlig må utvikle undervisningen i utdanningen i møte med samfunnsmandatet.

Prosjektets mål

EX-PED-LAB skal drive banebrytende forskning ved å utforske og teste modeller for bærekraftig innovasjon gjennom samarbeid mellom forskere, barnehageeiere, (barnehage)lærere og designere.

Mål (M) og delmål (D) for dette prosjektet er å:

M1. Bidra til forskningsbasert kunnskap om verksted som metodologi for bærekraftige praksiser kjennetegnet av samarbeid mellom deltakerne.

M2. Utforske og teste verkstedsmetodologi i lys av nye delte lederroller, kollektivt agentskap, kulturell sensitivitet, lokal forankring, transformativ læring og endring av praksiser.

D1. Teoretisere utforsking i samarbeid mellom aktører i barnehagesektoren inkludert ledere, (barnehage)lærere, barn, foreldre, studenter, lærerutdannere og forskere.

D2. Designe og dokumentere miljø for styrking av foreldresamarbeidet i barnehagen gjennom EX-PED-LAB metodologi.

D3. Utvikle nye, fremtidsorienterte, forskningsbaserte praksiser relevant for barnehager for å møte nasjonale krav om en kulturell, lokal sensitiv, engasjert og barneresponsiv barnehage. Det kan være veiledning/anbefalinger; verktøykasse; visuell/multimodal kommunikasjon.

Prosjektets forskningsspørsmål:

Sett fra perspektivene til barnehagelærere, forskere og barnehageeiere involvert i prosjektet, er hovedspørsmålet:

- ❖ *Hva er suksesskriterier, spenninger og fallgruver for verkstedsmetodologien EX-PED-LAB som leder til pedagogisk innovasjon, kunnskaping og transformativ læring hos aktørene?*

Delproblemstillinger:

- *Hvilke tema og innhold er beskrevet i pedagogiske innovasjoner gjennom EX-PED-LAB?*
- *Hva kjennetegner transformativ og forskningsbaserte praksiser i arbeidet med å styrke vilkårene for a) samarbeid med familier, b) samarbeid med designere, c) samarbeid med barnehagelærere og barn når det gjelder bevegelse, lek og utforsking og d) samarbeid med lærerutdannere når det gjelder STM og KKK? E) ledelse og organisasjonslæring gjennom verkstedsmetodologien EX-PED-LAB?*
- *Hva er replikasjenspotensialet for av dette metodologiske konseptet i norske settinger (barnehager og barnehagelærerutdanning)?*
- *Hvordan kan EX-PED-LAB metodologien styrke undervisningen i barnehagelærerutdanningen ved å ta i bruk kvaliteter ved lek, utforsking og innovasjon?*

Hva er verkstedsmetodologi i vårt prosjekt?

I utdanningsammenheng vil 'verksted' gjerne brukes om en undervisningsaktivitet som er planlagt for en gruppe mennesker, der innholdet ofte er praktisk og designet for å imøtekomme behov og interesser i gruppen og vil innebære samarbeid og gjensidig støtte mellom deltakerne.

Her kan verkstedene gjerne varierer i lengde og intensitet, alt fra korte aktiviteter til flere sammenhengende dager som innbefatter mellomarbeid. Verksteder innenfor en utdanningskontekst vil ofte trene spesifikke ferdigheter, holdninger og kunnskap, så vel som deling av erfaring og samarbeid om å finne løsninger. Videre benytter ofte verksteder for å engasjere deltakere, for å fremme interaksjon, for å fremme en aktiv deltakelse og motivasjon for å arbeide for å få en dypere forståelse av et tema, et problem og lignende. Verksteder bruker gjerne også for å gi deltakerne muligheter for å utvide sine perspektiver, og for å skape en mer dynamisk og praktisk tilnærming til læring og utvikling. Slike begrunnelser gjelder også vårt prosjekt. I tillegg brukes verksteder i vårt prosjekt for å systematisk samle data fra prosessene (forskning) og for å drive frem utvikling av undervisningsmetoder (pedagogisk innovasjon). Verkstedsmetodologi i vårt prosjekt tilstreber dessuten å bruke kvaliteter fra lek og utforskning.

Verksteder – Typer og kjennetegn

Kreative verksteder; trener og oppmuntrer til improvisasjon, problemløsning, samskaping, kunstneriske uttrykk

Utdanningsverksteder; tydelige mål hentet fra rammeplaner og emneplaner, trener ferdigheter og spesifikke kunnskaper, oppmuntrer kognitive, motoriske eller kroppslige ferdigheter

Psykologisk orienterte verksteder; setter i gang personlighetsutviklende eller identitetsskapende prosesser. Det kan også trene sosiale ferdigheter, forståelse av seg selv og andre, konflikthåndtering og stressmestring

Innovasjonsverksteder; følger prinsipper fra designtenkning fra problem til å lage prototype på løsning, teste ut hvordan innovasjonen virker. I vårt prosjekt snakker vi gjerne om pedagogisk innovasjon.

Forskningsverksteder; kan arrangeres som et verksted nevnt over, men her blir prosessen forskningsdata. Problemstillingene kan variere.

Selv om verkstedene her står som typer har de flere felles kjennetegn. Alle har de hensikt og mål og er planlagt for å oppnå noe eller skape noe. Alle vil kreve teamarbeid og det vil gjerne oppstå et felles engasjement. Alle typene vil sette i gang kreative prosesser, de er deltakerorienterte og prosessorienterte.

Lurt å tenke på når man skal planlegge og gjennomføre et verksted

- Forskning på utdanningsverksteder (Radic & Pop-Juvanov, 2018) peker på følgende suksesskriterier for et godt verksted som går over et lengre tidsrom:
- Start planleggingen med et bredt begrep og brekk det deretter ned i deler
- Ha gjerne en skriftlig plan (steg for steg)
- Ha en åpen og positiv og høflig kommunikasjon
- Gi klare instruksjoner
- Pass på at alle deltakerne er trygge, aktive og arbeider sammen
- Gi rom for forventningsavklaring og at gruppene formulerer en kodeks for samarbeidet.
- Mediator setter noen grunnleggende regler som ikke er til valg for deltakerne om noen prinsipper for væremåter, alle skal ha rett til å uttrykke seg og alle skal vises respekt. Språket

skal ikke krenke noen. Alle må være sensitive til de andre deltakerne og gjøre sitt til at alle kjenner seg velkommen og inkludert. Alle skal lytte til hva andre sier, være åpen for ny informasjon og prøve å forstå andres perspektiv. Alle må prøve å ikke være vurderende og dømmende overfor andre og respons på andre forslag skal være konstruktive.

- Mediator er engasjert og virker inspirerende på deltakerne
- Designe verkstedet med noen lekfulle tilnærminger
- Designe verkstedet med tid til en avrundning- for metarefleksjon (hva kan vi ta med oss videre/ hva er de viktigste læringspunktene/hva lærte jeg)
- Designe verksteder med tid til evaluering. Noen ganger er det gjennom å snakke om hva som har skjedd som gjør at man forstår det man har vært med på.

Hva er forskning i vårt prosjekt?

Forskning er ifølge Frascati-manualen, skrevet og utgitt av OECD, «kreativ virksomhet som utføres systematisk for å oppnå økt kunnskap». Det er en aktiv, grundig og systematisk granskning for å finne ny viten og øke kunnskapen, eller systematisk undersøkelse for å etablere fakta. God forskning kan gjenkjennes ved å se om forskningen gir klarhet eller forståelse av det som undersøkes. BARNkundes forskning skjer i tre hovedkategorier: grunnforskning, anvendt forskning og pedagogisk innovasjon. EX-PED-LAB vektlegger pedagogisk innovasjon som gjerne skjer gjennom kreative og utforskende prosesser, lek og praksisutviklende partnerskapsforskning, men prosjektet inneholder også grunnforskning og anvendt forskning. Forskning skal publiseres i fagfelleverderte tidsskrifter. Det er først når andre forskere har kritisk gjennomgått studiene, at vi kan refererer til det som vitenskapelig kunnskap. All forskning er drevet av et ønske om å finne noe man ikke tidligere visste, men metodene vi bruker er hentet fra en romslig verktøykasse og har ulike kjennetegn.

Grunnforskning er en eksperimentell eller teoretisk virksomhet som utføres for å skaffe til veie ny kunnskap. Grunnforskning vektlegger ikke en spesiell bruk, men kan gjerne peke ut en retning for bruken av kunnskapen. Grunnforskning kan ta utgangspunkt i forskeren eller en forskningsgruppes nysgjerrighet. Grunnforskning kan ha en utforskende karakter, så vel som en strengt systematisk karakter. Utforskning og systematikk kan gjerne kombineres, noe større prosjekter gir mulighet til. I EX-PED-LAB er et stort prosjekt der forskerne gjennomfører metaanalyser av tidligere forskning om utforskning, de gjør en større spørreundersøkelse blant barnehagelærere, studenter og lærere i barnehagelærerutdanninger i Norge om deres forståelser og handlinger knyttet til utforskning.

Anvendt forskning er også virksomhet av original karakter som utføres for å skaffe til veie ny kunnskap. Anvendt forskning er imidlertid primært rettet mot bestemte praktiske mål eller anvendelser. EX-PED-LAB gjennomfører anvendt forskning når vi studere suksess og barrierer for verkstedmetodikk.

Pedagogisk innovasjon kjennetegnes også ved at det utføres for å skape ny kunnskap og innsikt. Denne forskningen forhandles fram mellom partnere fra ulike sektorer eller organisasjoner som etablerer et forpliktende samarbeid. Den kan derfor også omtales som *Praksisutviklende partnerskapsforskning*. Dette er forskning for å utvikle bedre forståelser av hvordan vi kan skape bedre praksiser. Samarbeidet tuftes både på forskerens fag og metodekunnskap, samt på organisasjoners strategiske mål og på praksisutøveres erfaring og profesjonskunnskap. Denne forskningen krever at ledere av organisasjoner samarbeider om å navigere ulike miljøer, deres praksiskulturer og forståelser. Sentralt står samhandlingsrommet (det tredje rommet) der ulike og også konkurrerende ideer kan bringes sammen for å utfordre kulturer, praksiser og mindre konstruktive praksiser. For å lykkes med å skape noe nytt, utvikle pedagogisk innovasjon, kan en av

flere nøkler være å ta i bruk ulike former for lek, eller egenskaper ved lek. EX-PED-LAB bidrar til pedagogisk innovasjon når vi samskaper nye måter å arbeide sammen på, når vi utvikler verkstedene slik at nye måter å tenke, handle på oppstår og nye erkjennelser og innsikter skapes. Vi vil i dette prosjektet ofte omtale denne typen forskning som pedagogisk kreativitet og ta i bruk kreative arbeidsformer og ofte vil de være inspirert av designmetodikk (Ejsing-Duun & Skovbjerg, 2019).

Metoder for prosjektgjennomføring

- Verkstedet - EX-PED-LAB
- Gruppedialoger – lydopptak på verksteder
- Systematiske litteratur review
- Vandring – ‘vegfarings’ med barn, observasjoner gjort av barnehagelærere og forskere
- Visuelle og narrative data samlet av barnehagelærere, barnehagelærerutdannere, studenter og forskere gjennom observasjoner/ fotofortellinger/notater.
- Barnehagelærere dokumenterer sitt arbeid (deltagende observasjoner/praksisfortellinger/ foto/video)
- Studenter bidrar med data (observasjoner) fra praksis
- Barns tegninger og foto
- Fotodokumentasjon av artefakter/materialer inne og ute i barnehage
- Spørreundersøkelser – nasjonal spørreskjemaundersøkelse til barnehager og BLU
- Fokusgruppeintervju
- Case studie
- Innholdsanalyse av data som dokumenterer prosessene og erfaringene

Etikk i forskning

Prosjektet utføres i henhold til etiske retningslinjer for forskning

<https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>

I dette prosjektet bidrar både forskere, barnehageansatte, barnehagelærerutdannere og studenter til å skape data for forskning. Personalet er ifølge den norske barnehageloven og rammeplan for barnehagen pålagt å gjøre observasjoner og dokumentasjon som en del av barnehagens pedagogiske arbeid. I prosjektet får forskerne tilgang til deler av personalets observasjoner og forskerne kan ved noen anledninger selv gjøre observasjoner eller på annen måte skaper forskningsdata. Observasjoner i form av foto, video og lydopptak blir regnet som personidentifiserende. Derfor må vi be om tillatelse til å samle slike data, og for å analysere og publisere resultater fra disse. Å delta i forskning er frivillig og det skal foreligge et informert samtykke. INFORMASJONSSKRIV til foresatte og ansatte i barnehagene er derfor utarbeidet og oversatt til ulike språk. Informasjonsskriv med skjema for signering deles ut og samles inn via styrer i barnehagen. De signerte samtykkeskjemaene leveres prosjektleder for oppbevaring på HVLs forskningsserver. Informasjonsskrivene ligger i mappen Informasjonsskriv på vårt felles teams-område.

HVL er ansvarlig institusjon for behandling av forskningsdata. Barnehagens styrer, gjennom ansattes arbeid, er ansvarlig for trygg behandling av forskningsdata under innsamlingsperioden.

Personopplysningene (i form av foto, video, lydspor, m.m.) skal behandles konfidensielt.

Observasjonsnotater og barnetegninger har ikke navn på arket, bruk pseudonym. Digitale visuelle og

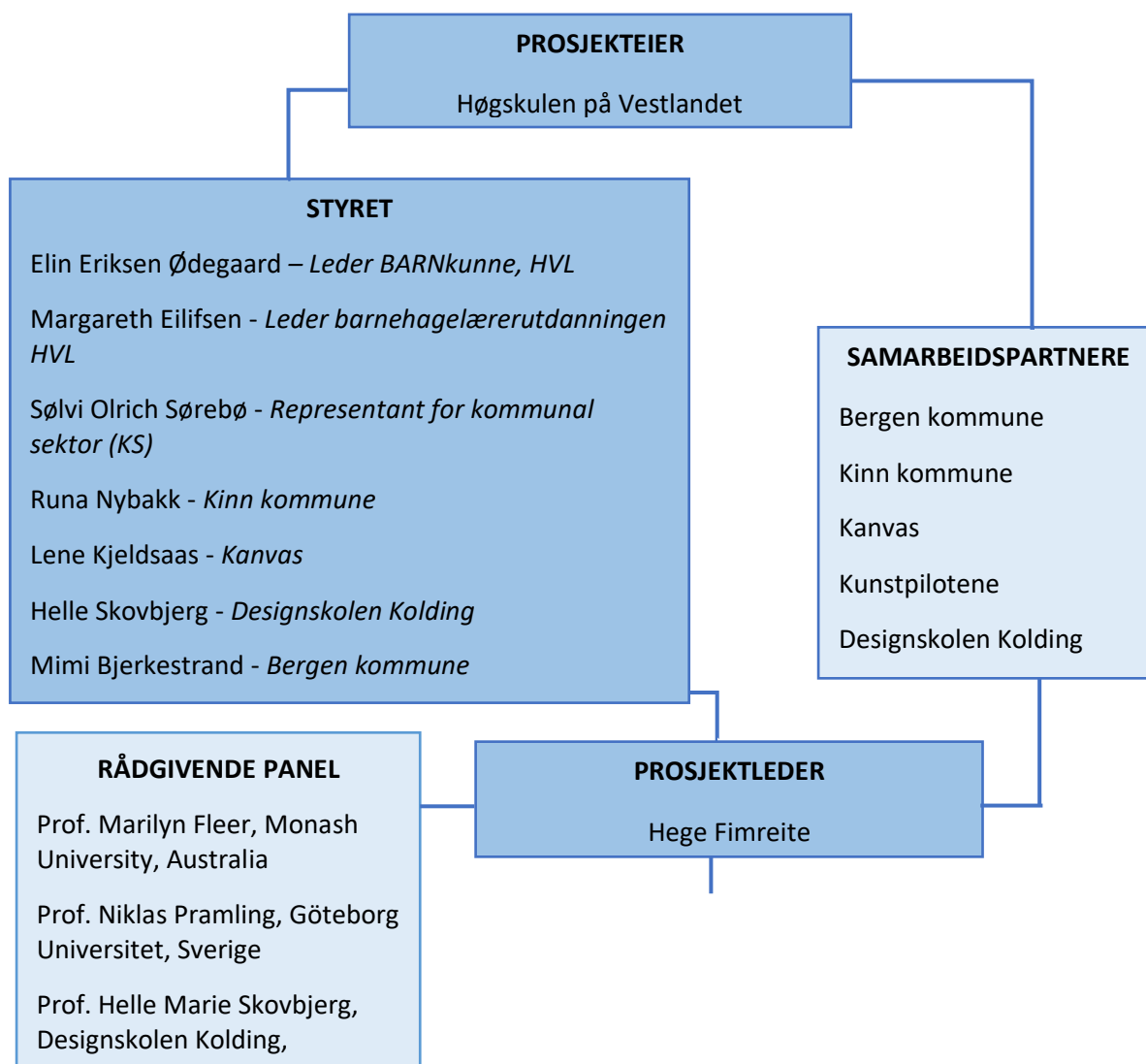
auditive data og notater overføres til en minnepenn (fått av HVL med kodelås) fra en datamaskin på styrerens kontor i barnehagen. Minnepennen oppbevares nedlåst på styrerens kontor inntil den overleveres til kontakt personen fra BARNkunne i den enkelte barnehage. Etter overlevering fra minnepenn, legges data på HVLs forskningsserver. Barnehagen kan likevel bruke samme materiale til sin pedagogiske dokumentasjon på måter styrer i barnehagen, ansatte og foresatte er vant til, under de retningslinjer satt av barnehageeier.

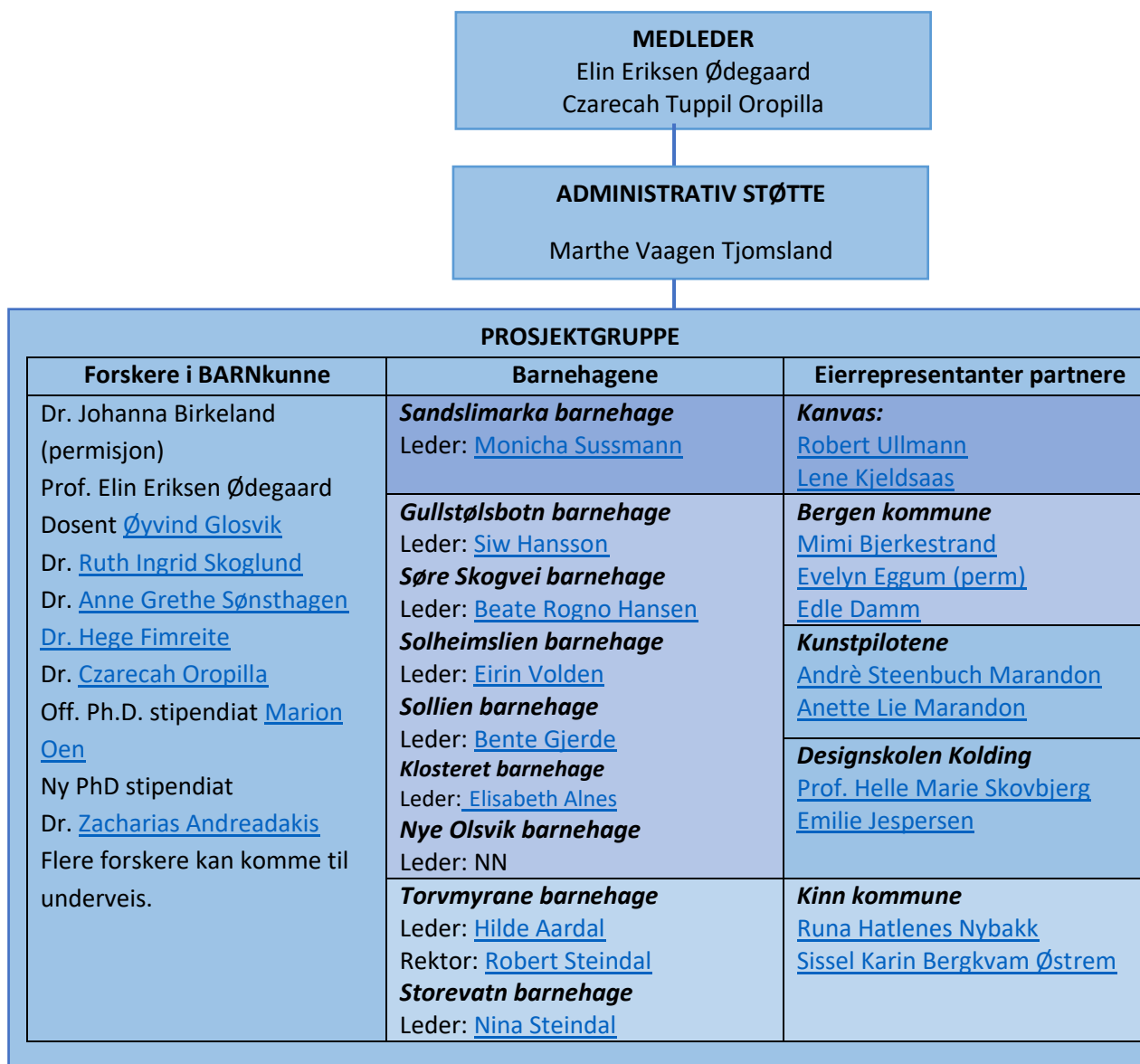
Tilgang til forskningsserveren: Navngitte personer – forskere BARNkunne, Designskolen Kolding og Kunstpilotene – tilhørende prosjektet får tilgang til HVLs lukkede forskningsserver, hvor også analyser av data skal foregå. Tilgang gis av prosjektleder.

Ved transkripsjon av lydfiler benyttes Totaltekst AS som HVL har databehandleravtale med.

Resultat: Det kan være aktuelt å bruke personidentifiserende data (foto, videosnutter) i publisering, foredrag, inspirasjonsmateriell e.l. Dette kommer frem av informasjonsskrivet til deltakerne. Om dette blir aktuelt vil den enkelte kontaktes og får ta stilling til et konkret resultatforslag og samtykker deretter for bruk. Deltakerne er i sin fulle rette til å si nei til bruk av personidentifiserende data. De kan eventuelt foreslå endringer i utkastet eller sette premisser for bruken (for eksempel at foto overføres til animerte fremstillinger, eller andre teknikker slik at personidentifisering minimere avd./base som er involvert. Det er styrer som definerer denne gruppen. De som inngår, er å anse som pådrivere for utviklingsarbeidet i egen barnehage og det er også denne gruppen som deltar i fellesverkstedene i EX-PED-LAB.

Prosjektorganisasjon – organisasjonskart

Barnehage	Barnehagens Prosjektledergruppe		Forsker
<i>Bergen kommune</i>	Styrer	Pedagogisk leder	
Gullstølsbotn	Siw Hansson	Kristine Monsen Cathrine Fyllingen-Simms Ida Stenshouse Myhre Hege Johansen Sonja Rasmussen (LUkont)	Ruth Ingrid Skoglund/ Evelyn Eggum
Klosteret	Elisabeth Alnes	Ingvild Johannessen Bjarte S. Larsen Siren H. Sulen Ingeborg Hollup	Evelyn Eggum
Solheimslie	Eirin Volden	Mette Frøysæther Arne Christian Nilsen Kamilla Molvik Solveig Sæterlid	Evelyn Eggum
Sollie	Bente Gjerde	Sissel Stendalen	Evelyn Eggum

		Annette Vikebø Lars Naustdal Carina Stølen Sissel Knudsen	
Søre Skogvei	Beate Rogno Hansen	Anne-Grete Sulen Anita Volland Anna Aluf Daroun Farhad	Evelyn Eggum
Nye Olsvik	NN		Marion Oen
Kanvas			
Sandslimarka	Monicha Sussmann	Oddny Naasen Lene J. Felle Kari Flesland Anna La-Royce Mårtensson Laila K. Skjold	Evelyn Eggum
Kinn kommune			
Torvmyrane	Hilde Aardal	Anita Ferstad Anne Elise Moritsgård Ragni Willis Sonja Kapstad - Nygaard	Anne Grethe Sønsthagen/ Evelyn Eggum
Storevatn	Nina Steindal	Merete Helland Melstveit Lars Håland Kjetil Hafstad Mona Erstad Tone Brændø Osland	Anne Grethe Sønsthagen/ Evelyn Eggum

Barnehagelærerutdanningen	
STM – Bergen	LEKFORSK - Sogndal
Elena Severina Magni Elen H. Lossius Annette Stavseth Furnes Ragnhild Rieber-Mohn Rikke Frøyland Sigurd Ariansen Haaland Maria-Rosa Raphaela Doublet Marianne Røskeland	Anne Grethe Sønsthagen Lillian Pedersen Astrid Reidun B Bakken Kjersti Johannesen Vilde Strand Kompelien Merete Nornes-Nymark Hilde Alme Lena Skjerdal Sigrid Bøyum Mona Karbaschi Vee
Arbeidspakkeledere WP 5: Anne Grethe Sønsthagen og Øyvind Glosvik	
Lederteam EX-PED-LAB: Hege Fimreite, Czarecah Tuppil Oropilla og Elin Eriksen Ødegaard	

Prinsipper for vellykkede prosjekter – forventninger til deltakerne i EX-PED-LAB

Forskning har vist at respekt, gjensidighet og ansvar er bærende prinsipper som verdigrunnlag for partnerskap som lykkes, der tillit bygges opp over tid, man ser hverandre som likeverdige og

anerkjenner hverandres kunnskap og ferdigheter (Cook-Sather et al., 2014; Kaarby & Lindboe, 2020; Rønnerman et al., 2016, Ødegaard, 2021).

Partnerskap mellom UH- og barnehagesektor er fortsatt relativt nytt. Faglig Råd for Lærerutdanning (2020) peker på noen prinsipper for at partnerskap skal lykkes, som vi her vil trekke frem:

- Felles mål, avklarte forventninger og god kommunikasjon. Partnerskapenes parter må være involvert fra oppstart for å utvikle felles mål og felles forståelse av roller, arbeidsfordeling og forpliktelser.
- Et tett og forpliktende samarbeid med en gjensidig forpliktelse og respekt for hverandres bidrag i samarbeidet sees viktig.
- Å ha en styringsgruppe som består av representanter fra alle involverte parter.
- Kontinuitet; viktig at de samme personene deltar i samarbeidet over tid.
- Tid og ressurser til arbeidet, forutsigbarhet og langsiktighet i finansiering for å kunne planlegge bruk av personalressurser over tid. En avklart og forutsigbar finansiering av partnerskapene er avgjørende for likeverdig deltakelse.
- Møtearenaer for kunnskaps- og erfaringsdeling for felles kunnskapsutvikling. I kunnskapsgrunnlaget pekes det blant annet på mulighetene som ligger i «det tredje rom-samarbeid» som er avhengig av at partenes kompetanse tas i bruk. Felles opplevelse av nytte er viktig i slike partnerskap.
- Partnerskapene må være innrettet slik at de bidrar i utviklingen av kvalitet og FoU som partene får utbytte av. Dette forutsetter også spredning av resultat og erfaringsdeling i bred forstand.
- Likeverdighet mellom partene; Partnerskapene må være bygget på likeverdighet og balanse mellom aktørenes komplementære roller og innflytelse på samarbeidet. Høgskolen, lærere og forskere, barnehageeiere og barnehagers og øvrige partners bidrag skal springe ut av deres kjerneaktiviteter, og samtidig bidra til å løse oppgavene i partnerskapsprosjektet.
- Lokalt handlingsrom må ivaretas. Bærekraftige innovasjoner krever eierskap og rom for å tilpasse arbeidet til eksisterende lokale forhold.

Oppsummerte anbefalinger fra pilotstudien EX-PED-LAB (2019-2021)

Vi deler også de oppsummerte anbefalingene fra pilotprosjektet. Se [kindknow rapport 5 2022.pdf \(hvl.no\)](#). Disse viser hvilke læringspunkter som viste seg viktige. Vi regner med at disse kan tydeliggjøre forventninger til deltakerne og forberede dem på prosesser i prosjektet. Disse ligger også til grunn for dette hovedprosjektet.

Systemisk ledelse:

- Manøvrere innenfor offentlige strategiske satsinger – det betyr at vi må identifisere hvilke strategiske satsinger vi forholder oss til. Det vil gjelde både internasjonale, nasjonale og lokale føringer for barnehage og UH-sektor og for bærekraftige fremtider.
- Gi god tid i planlegging for å legge til rette for at deltakerne får et eierforhold til prosjektet – dette innebærer at lederne må ta styring og følge opp i barnehagen for å sikre eierforhold hos alle ansatte.
- Prosjektgruppen må fortsette å være tett på prosjektet – prosjektgruppen er representert med deltakere fra barnehageetat, forskere og styreere.

- Må definere og operasjonalisere hvem som er sluttbrukerne for barnehageforskningen og barnehagepraksisen: barn og foreldre.
- Foreta ståstedsanalyser i starten av prosjektet og ta i bruk varierte metodiske dokumentasjons- og evalueringsformer for å få innsikt i underveis prosesser og for å styrke prosessen.
- Utvikle en prosjekthåndbok for slike prosjekter for å trygge deltakerne, men på samme tid ha tydelige formuleringer som tillater åpenhet og usikkerhet og utfordringer på nye tankesett og nye måter å gjøre ting på.

Kultur for utforskning – en styrking av utviklingskompetanse og endringspraksis

- Utvikle metoder som gir rom for utforskning
- Videreutvikler verkstedet som en møteplass for **reparasjon og innovasjon**
- Metoder og innhold må styrke deltakernes utviklingskompetanse – det kan bety at vi våger å utfordre de etablerte tankesettene for hva en barnehage er, være åpen for nye ideer, tenke innovasjon og samhandle på tvers av sektorer
- Finne gode grunner for hvorfor vi skal endre – bruke tid på å tenke visjonært, våge å drømme på barns vegne
- Videreføre omstillingsdyktigheten partnerne viste ved Korona nedstengingen av samfunnet
- Utviklingskompetanse blir et sentralt moment i rekrutteringsarbeidet inn mot nye ledere i barnehagesektor – identifiserer lederegenskaper som bidrar til utvikling og endring
- Utviklingskompetanse blir et sentralt moment i undervisningsformer og praksis for barnehagelærere (arbeidslivsretting av BLU-utdanningen)
- Utviklingskompetanse på forskningsmetode, tilpasses barnehagelandskapet. Kan bety at forskningsmetoden må tenke inn sluttbrukeren, barnet og familien
- Utviklingskompetanse inn mot nåtidens foreldregrupper og barn
- Identifisere samhandlingsarena mellom UH- og barnehagesektor som eksisterer og utfordre og endrer de eksisterende, utvikle nye.
- Utvikle nye former for samhandling som fremmer kontinuerlig kvalitetsutvikling i barnehagene ved tett oppfølging

Strukturelle vilkår

- Definere hindringer og rammene: Hva er lover og regelverk? Hva er mulighetsrommet vi har innenfor dette.
- Huske at mulighetsrommet kan være større enn det vi først tror – våge å utfordre en snever tolkning av regler og rammer.
- Konkretisere betydningen for lærerutdanning/lærerutdanningsbarnehager
- Videreutvikle nettverket mellom barnehager som en kompetanseutviklende samhandlingsarena?

- Når kommunikasjon er mer avhengig av digitalisering og digitale plattformer, må også digital infrastruktur være tilrettelagt.

Gjensidig tillitt

- Forskningsmetodologi som er tilpasset arbeidsoppgaver og prioritering i barnehagen
- Anerkjenne ulike kunnskapsformer; ulike perspektiver skal gjøres gyldige, barn, familier og personalet i barnehagen, så vel som forskerperspektivet
- Verksted kan foregå, på flere steder, lokalisasjoner og i det digitale rommet
- Anerkjenne en vitenskapelig tenke- og arbeidsmåte i prosjektet; personalet legge til rette for og delta i å skape og analysere forskningsdata

Strategi: Å skape kultur for 'kunnskaping' i partnerskap

'Kunnskaping' (engelsk: knowledge creation) (Nonaka, 1994) betyr å skape eller gjøre kunnskap. Verbformen understreker at det er prosessen *å lære* som er viktig, ikke bare det å ha lært. 'Kunnskaping' kan også bety å gjøre utdanning. Altså ikke å være ferdig utdannet. Kunnskap betyr i dette prosjektet, både erkjennelse, innsikt, handlingskunnskap, analytisk kunnskap, vitenskapelig (fag) kunnskap, visuell kunnskap, sansekunnskap, bevegelseskunnskap, musisk kunnskap, prosesskunnskap, ledelseskunnskap og lignende. Klokskap er et ord som ofte forbindes med kunnskap, men det er ikke det samme. Klokskap er evnen til å kunne bruke det man har lært i nye, uventede og vanskelige situasjoner. Det er vanskelig å forestille seg klokskap uten kunnskap.

Prosjektet forventer at vi skaper en kultur for 'kunnskaping' ved at:

- Deltakerne inntar holdninger og væremåter som kjennetegnes av en sterk grad av deltakeransvar
- Deltakerne er villige til å være utforskende sammen med andre
- Deltakerne aksepterer at utforskning betyr å møte noe nytt med nysgjerrighet og åpenhet
- Deltakerne utvikler en beredskap for å tåle og skatte usikkerhet, både som risiko og som ressurs
- Deltakerne bryr seg, som betyr å ta initiativ, lytte, tenke og gi respons til andre
- Deltakerne bryr seg, som også betyr å forberede, følge opp, handle, videreutvikle og endre
- Deltakerne observerer, analyserer, dokumenterer, står frem og deler med andre
- Deltakerne tar i bruk de privilegier og gleder som prosjektet gir og sprer det til andre.

Roller og ansvar

Prosjekteier	<ul style="list-style-type: none"> • Overordnet ansvar for at prosjektet gjennomføres i samsvar med FoU-avtalen med Norges Forskningsråd (NFR), og at forpliktelsene overfor NFR overholdes • Overordnet økonomisk og juridisk ansvar for prosjektet.
Prosjektleder Lederteam	<ul style="list-style-type: none"> • Prosjektleder er ansvarlig for den daglige ledelsen av prosjektet • Ansvarlig for styringen av prosjektet innenfor prosjektets avtalte rammer (omfang, kvalitet, tid og kostnader) • Organisering av prosjektet: Oppgavefordeling, oppfølging, motivering og å ivareta ett godt samarbeid • Rapportere / legge fram informasjons- og avgjørelsesgrunnlag for prosjekteier, styret og partnere • Overholde frister for rapportering NFR • Vurdere og foreslå tiltak med hensyn til risiko og intern usikkerhet • Etablere og følge opp informasjons og kommunikasjonsplan • Utarbeide datahåndteringsplan og tilse at den overholdes
Arbeidspakkeleder	<ul style="list-style-type: none"> • Støtte prosjektleder/lederteamet i videreutvikling av prosjektet og den enkelte arbeidspakke • Ansvarlig for styring og rapportering av aktiviteter og prosjekt i arbeidspakken • Følge opp prosjektdeltakere i arbeidspakken
Administrativ støtte	<ul style="list-style-type: none"> • Støtte prosjektleder i administrative oppgaver • Møteinnkalling, påmelding, booking, referat, avtaledokument, teamsområde, rapporteringsstøtte, osv. • Bruke etablert metodikk og verktøy for prosjektstyring/koordinering • Bidra i økonomioppfølging i samarbeid med prosjektøkonom
Styret	<ul style="list-style-type: none"> • Overordnet styringsansvar for prosjektet og bidra til at prosjektplanen gjennomføres • Stille krav til måloppnåing jf. prosjektets milepæls plan • Sikre effektiv beslutningstaking • Ta nødvendige avgjørelser (som ligger utenfor prosjektleders mandat), for eksempel å godkjenne/ ta avgjørelser om tiltak i forhold til avvik og/eller risikovurdering og løse eventuelle prioriteringskonflikter som måtte oppstå • Gi tydelig veiledning til prosjektet • Gi synlig og vedvarende støtte til prosjektleder • Bidra til effektiv kommunikasjon
Vitenskapelig panel	<ul style="list-style-type: none"> • Faglig råd i problemstillinger som løftes fram for å sikre fremdrift i prosjektet

Partnerinstitusjonene (Bergen kommune, Kinn kommune, Kanvas, Kunstpilotene og Designskolen Kolding)	<ul style="list-style-type: none"> • Spre kunnskap om prosjektet i egen organisasjon og utad på organisasjonens nettside • Ta medansvar for å støtte opp om prosjektets framdrift • Bidra til gjennomføringen av prosjektet og oppfyllelse av FoU-avtalen med Norges Forskningsråd i samsvar med samarbeidsavtale og prosjektbeskrivelse • Personal- og økonomiansvar for eget personale • Se samarbeidsavtaler for flere detaljer
Prosjektdeltager	<ul style="list-style-type: none"> • Utføre arbeidsoppgaver som forventes i prosjektet • Ta medansvar for prosjektets framdrift og resultat • Informere om hindringer eller risiko som eventuelt oppstår i prosjektet • Bidra til ett godt samarbeidsklima i prosjektet • Informere tilbake til egen enhet

Kommunikasjonsplan

Hvem	Hva skal kommuniseres?	Hvilken kanal?	Frekvens	Ansvarlig
Prosjekteier	Fremdrift i prosjekt Endringer Budsjett	E-post Møtevirksomhet Nettsiden til prosjektet	En gang i kvartalet	Prosjektleder
Styret	Fremdrift i prosjekt Endringer Risikovurderinger Anbefalinger til prosjektleder	E-post Møtevirksomhet	En gang i året To timer	Prosjektleder
Samarbeidspartnere	Fremdrift i prosjekt Endringer Invitasjon til dialog og forhandling	E-post Møtevirksomhet	Ved behov	Prosjektleder
Vitenskapelige panel	Problemstillinger som skal løftes fram for å sikre fremdrift i prosjektet	E-post	Ved behov	Prosjektleder

Prosjektgruppe	Møteavklaringer Fremdrift i prosjekt Planlegging av WS	E-post Møtevirksomhet Informasjonsskriv	Jevnlig	Prosjektleder BARNkunne forskere
Forskere i BARNkunne	Planlegging av WS Informasjon om WS	E-post Informasjonsskriv	Jevnlig	Prosjektleder BARNkunne forskere
Barnehagene	Møteavklaringer Fremdrift i prosjekt Planlegging av WS	E-post Møtevirksomhet Informasjonsskriv	Jevnlig	Prosjektleder Prosjektgruppe leder
Eierrepresentanter	Fremdrift i prosjekt	E-post Informasjonsskriv	En gang i kvartalet	Prosjektleder

Arbeidspakker

Arbeidspakke 1	Utvikle konseptet EX-PED-LAB
Arbeidspakke 2	Pedagogiske temaer og innhold
Arbeidspakke 3	Transformativ praksis a) samarbeid med familier, b) bevegelse, lek og utforsking, c) samarbeid med designere og d) ledelse og organisasjonslæring
Arbeidspakke 4	Prøve ut EX-PED-LAB i etablering av ny barnehage
Arbeidspakke 5	Replikasjons potensial

Arbeidspakke 1: Utvikle konseptet EX-PED-LAB

Partene samarbeider gjennom **verksteder** (EX-PED-LAB) **4-6 ganger pr. år**. Verkstedene inkluderer ulike aktiviteter, deling av observasjoner, kollektiv refleksjon, fantasi og visjoner fremover for å fremme transformativ læring og pedagogisk handling.

Arbeidspakke ledere: Hege Fimreite, Czarecah Tuppil Oropilla og Elin Eriksen Ødegaard

Deltakere: Alle deltar i fellesverkstedene. Verksteder kan også foregå i barnehagene, ute/inne, i naturen, på Høgskolen, HVLs LæringsLab, Bergen kommunes InnoLab eller i andre lokaler.

Arbeidspakke 2: Pedagogiske temaer og innhold

Narrativ og tematisk **innholdsanalyse** foretas av forskerne av multimodale data (forskernes og barnehagelærernes dokumentasjon) som er produsert gjennom prosjektet.

Utvikling av en digital plattform – en **VERKTØYKASSE** for barnehager – relevant for barnehagelæreres utdanning og profesjon. Dette gir innsikt i arbeid gjort i barnehagene. Primært kan det bidra til kvalitet i barns leke- og læringsmiljøer og i foreldresamarbeidet for å møte nasjonale (rammeplanens) krav. MediaLab (HVL) vil bistå oss i arbeidet.

Arbeidspakke ledere: **Czarecah Tuppil Oropilla** og Elin Eriksen Ødegaard

Deltakere: BARNkunneforskere, Designskolen Kolding, Kunstpilotene, Barnehagene (gjennom sin dokumentasjon i arbeidspakke 3).

Arbeidspakke 3: Transformativ praksis

a) Prøve ut EX-PED-LAB gjennom å arbeide med sentrale initiativ fra aktørene, i samarbeid med designere, for å fremme vilkår **for samarbeid med familier**, god praksis for inkludering og lokal forankring i nye design og re-design. I tilknytning til denne arbeidspakken gjør forskerne en litteratur review om samarbeid barnehage-hjem.

Arbeidspakkeleder: **Anne Grethe Sønsthagen**,

Forskere: Lillian Pedersen og Evelyn Eggum.

Deltakere: Barnehagene, Kunstpilotene og BARNkunneforskere.

Dokumentasjon: Visuelle og narrative data fra barnehagene, samlet av forskerne og av barnehagelærere gjennom bruk av observasjoner / fotofortellinger.

b) Prøve ut EX-PED-LAB gjennom å arbeide med sentrale initiativ fra aktørene, i samarbeid med designere, for å fremme vilkår for **bevegelse, lek og utforsking** og god praksis for inkludering og lokal forankring i nye design og re-design. I tilknytning til denne arbeidspakken gjør forskerne en litteratur review om bevegelse, lek og utforsking og en nasjonal spørreundersøkelse om utforskende praksiser i barnehager.

Arbeidspakkeledere: **Elin Eriksen Ødegaard** og **Czarecah Tuppil Oropilla**

Deltakere: Barnehager, Kunstpilotene og BARNkunneforskere + Move Early, One Ocean.

Dokumentasjon: 'Vegfaring' med barn, observasjoner gjort av barnehagelærere og forskere; Barns tegninger og foto; Visuelle og narrative data fra barnehagene, samlet av barnehagelærere ved bruk av observasjoner/ fotofortellinger; Foto av artefakter/materialer innendørs og utendørs i barnehage.

c) Prøve ut EX-PED-LAB med barnehager, i **samarbeid med designere**, for å fremme vilkår for barnehagenes samarbeid med familier og utvikling av leke og læringsmiljøet i barnehager. I

tilknytning til denne arbeidspakken gjør forskerne en litteratur review om samarbeid med designere i verkstedmetodologi.

Arbeidspakkeledere: **Zacharias Andreadakis**

Forskere: Elin Eriksen Ødegaard, og Lillian Pedersen

Deltakere: Barnehager, Kunstpilotene, Designskolen Kolding, BARNkunneforskere.

Dokumentasjon: Visuelle og narrative data fra barnehagene, samlet av barnehagelærere ved bruk av observasjon/ fotofortellinger; 'Vegfaring', observasjoner gjort av barnehagelærere og forskere; Foto av artefakter inne/ute.

d) Prøve ut EX-PED-LAB gjennom å arbeide med sentrale initiativ fra aktørene for å fremme vilkår for **ledelse og organisasjonslæring**, og prøve ut en ny lederrolle (BK) og delte stillinger for å koble forskning og praksis.

Arbeidspakke ledere: **Anne Grethe Sønsthagen** og Øyvind Glosvik

Forsker: Evelyn Eggum

Deltakere: Barnehagene, eierrepresentantene og BARNkunneforskere.

Dokumentasjon: dokumentere prosessene og erfaringene; Lydopptak av verksteder; Barnehagelærerne dokumenterer sitt arbeid (deltagende observasjoner/ praksisfortellinger/foto/video); Fokusgruppeintervju med styrere og barnehagelærere.

Arbeidspakke 4: Case studie: prøve ut EX-PED-LAB i etableringen av nye Olsvik barnehage

Prøve ut EX-PED-LAB gjennom å arbeide med sentrale initiativ fra aktørene i samarbeid med designere for innovative løsninger i byggets visuelle design for å fremme samarbeid med familier, gode leke- og læringsmiljøer og god praksis for sosial inkludering og helhetlig utvikling i den flerkulturelle barnehagen.

Arbeidspakkeledere: **Elin Eriksen Ødegaard** og Marion Oen

Deltakere: Mimi Bjerkestrand (Etatsdirektør i etat for barnehage), Lill Presttun Hindenes (Avdelingsleder for barnehage og skolebygg), Mette Karlsen (Planlegger. Seksjon for strategi, utvikling og utredning), Edle Damm (Områdeleder i etat for barnehage), Rune Olsen Espe (Områdeleder i etat for barnehage, Byrådsavdeling for barnehage skole og idrett), Helle Marie Skovbjerg (Designskolen Kolding), Kunstpilotene, Merethe Johannesen (styrer), Anne Zachariassen (styrer) og arkitekter.

Dokumentasjon: dokumenterer prosessene og erfaringene; Lydopptak av gruppediskusjoner i verksteder; forskeres notater; Studenter og barnehagelærere dokumenterer (deltagende observasjon/praksisfortellinger/foto/ video); Prototype på utforskningsstasjoner.

Arbeidspakke 5: Replikasjons potensial

Teste EX-PED-LAB i barnehagelærerutdanningen (BLU) gjennom å arbeide med sentrale initiativer fra aktørene i barnehager og barnehagelærerutdanning, i samarbeid med designere, for å designe leke- og læringsmiljøer og utvikle nye praksiser for sosial inkludering, helhetlig utvikling og lokal forankring. I tilknytning til denne arbeidspakken skal det gjennomføres en nasjonal spørreundersøkelse om utforskende praksiser i barnehagelærerutdanning.

Arbeidspakkeledere: **Anne Grethe Sønsthagen**, Hege Fimreite og Lillian Pedersen

Forsker: Øyvind Glosvik

Deltakere: Lærerutdanningsbarnehager, lærere og studenter i BLU, Designskolen Kolding og en postdoktor knytter prosjektet sitt til case studie av utprøvingen i BLU. Stipendiat.

Dokumentasjon: Lydopptak av gruppediskusjoner i verksteder; Lærere og studenter i BLU samler data (observasjoner, fortellinger, case) for å identifisere utfordringer/praksiser for utvikling, prøve ut innovasjoner og dokumentere dette gjennom fotofortellinger; Barnehagelærerstudenter bidrar med data fra praksis; Fokusgruppeintervju med studenter, designere, lærere og forskere.

Tidslinje arbeidspakkene

WP	Ansvar	2021				2022				2023				2024				2025			
			4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4		
	Koordinering/ledelse/styring - overordnet styring	HVL, partnere	Oppstarts møte 1.des		4-6 workshops			4-6 workshops			4-6 workshops								Slutt 30.nov		
	- NSD - samtykkeskjema - forskningsserver	HVL																			
1	Konseptet EX-PED-LAB - skrive frem konseptet, guidlines og modellen. 'Utforsking' - review studie - nasjonal surveyl bhg./BLU. <i>Dokumentasjon/data</i> - fra barnehagene - lydopptak av workshops - spørreundersøkelse deltakere	HVL, off. PhD student involvert																			
		HVL, forskerne																			
		Barnehagene og forskerne																			
2	Pedagogiske innovasjon tema/innhold - innholdsanalyse - VERKTØYKASSE for BLU og barnehager. Eks.fra bhg.	HVL, forskerne og designere																			
3	Utvikling av praksis a) Samarbeidet bhg-hjem b) Bevegelse, lek, utforskning c) Samarbeid med designere d) Ledelse og org.læring Litteratur review Dokumentasjon/data innsamling Analyse	Barnehagene (BK, Kanvas, Kinn), forskerne, kunstner/designer	Utviklingsarbeid i barnehagene																		
4	Case studie nye Olsvik – EX-PED-LAB i utforming av ny barnehage	HVL, BK, designere, studenter																			
5	Teste EX-PED-LAB	Forskere Studenter/lærere																			

- i- utdanningen ved HVL, evt også andre BLU utdanninger Fokusgruppe intervju				
--	--	--	--	--

Datoer fellesverksteder for barnehagene

2022: 2.-3. mai; 5. sept; 18. nov.

2023: 7. febr, 11. mai, 2. oktober, nov?

2024: jan, feb., mai, sept, nov

Datoer for barnehagelærerutdanningen

2023/24

STM-Bergen: 17.-18. August, 4.- 6. oktober, 20. november

LEKFORSK-Sogndal: 11. september, 4.-5. oktober, 13.-15. februar 2024

I tillegg kan det bli verksted i den enkelte barnehage. EX-PED-LAB vil også kunne igangsette flere verksteder ved behov.

Prosjektmodell for EX-PED-LAB

Dette er en visuell modell for EX-PED-LAB for samskaping av ny kunnskap og forståelse. Den sirkulære formen indikerer at elementer og prosesser henger sammen og at vi tenker at når modellen brukes i planlegging av verkstedene, så er det ikke en bestemt start eller slutt punkt. Vi kan planlegge med start hvor som helst. Det er viktig å huske på at en tankemodell er en forenkling av virkeligheten. Virkeligheten er alltid kompleks.

Modellen består av tre nivåer. **Den ytterste sirkelen** utgjør premissene og de sentrale vilkårene for EX-PED-LAB metodologien. Disse er: Bærekraftige praksiser, Kultur for utforskning, Systemisk ledelse, Gode vilkår, Gjensidig tillitt, Personlig engasjement, Forhandling og Endringspraksis. **Den midterste sirkelen** samler 8 sentrale aktiviteter i gjennomføringen av verkstedene. Den **innerste sirkelen** sier noe om kjerne i modellen, at dette er en modell som skal føre til ny kunnskap gjennom felles deltakelse. I denne kjernen ligger en anerkjennelse av ulike typer kunnskap og kompetanser. Målet er, gjennom den samarbeidende utforskningen, å skape kulturer for utforskning, felles kunnskaping og endring.

De 8 sentrale aktivitetene for gjennomføring av verkstedene er: Dele, Handle, Utforske, Håpe og drømme, Refleksivitet, Datagenerering og analyse, Planlegging, testing og evaluering, Kreativitet og

fantasi. Dette er elementer som kan inngå alene, eller sammen med andre i verkstedsprosessene. Hver og en av disse kan stå sentralt i et verksted. Vi vil gi en nærmere beskrivelse av aktivitetene:

Håpe og drømme står sentralt som innhold i et verksted hvis vi skal arbeide med felles visjoner eller et felles verdigrunnlag, eller å få frem visjoner og verdier som inspirerer oss. Her kan for eksempel arbeid med *Drømmebarnehagen* som aktivitet inngå. I denne aktiviteten kan personalet i barnehagene arbeide sammen med barna om å tegne og fortelle om sin drømmebarnehage. Men dette er en aktivitet som også kan brukes som aktivitet på verksteder sammen med foresatte og på personalmøter. Her er det ikke de kritiske tanker som skal slippe til. Hensikten her er ikke å være realistisk, men derimot å øve seg på å fabulere, tenke visjonært og akseptere drømmen om den beste barnehagen og beste barnehagelærerutdanning for å peke i en retning. Videre kan aktiviteten utvikles til å handle om drømmescenario og lage tiltak for å kunne oppnå drømmen, eller en variant av drømmen. Håpe og drømme gir vilje og energi til endringsprosesser.

Datagenering og analyse innebærer bruk av metoder for datagenerering. Her kan en ta i bruk en rekke ulike forskningstilnæringer som for eksempel ulike former for observasjon, som står sentralt i vår tilnærming, der både barnehagelærere, barnehagelærerutdannere, studenter og forskere bidrar til datagenerering gjennom blant annet fotodokumentasjon og praksisfortellinger. Både foto, video, forskernotater, skriftliggjorte observasjoner, lydopptak, fokusgruppeintervju, refleksjonsnotater, spørreskjema og brukerundersøkelse er eksempler på metoder som kan tas i bruk. Analyse kan foretas av personalet i barnehagen, faglærere i barnehagelærerutdanningen og i samarbeid med forskerne, eller av forskerne i videre analyser av data. Analyser av fortellinger, fotodokumentasjon, lydopptak av gruppedialoger og metasamtaler, samt prosessdokumenter av ulikt slag kan brukes i prosjektet. Vi er bevisst på i utarbeiding av oppgaver for mellomarbeider at relevante metoder tas i bruk for dokumentasjon av arbeidet. Det er viktig å ha en plan for og med hvilke metoder arbeidet skal dokumenteres for å sikre gode data for analyse. Her må samtykke foreligge fra barn, foresatte og ansatte.

Handle står sentralt på ulike måter. Verksteder åpner for en rekke handlinger, noen av disse er å *dele* mellomarbeid med hverandre. Vi oppretter et felles teams område, slik at alle deltakerne, både forskerne og barnehagene får tilgang til hverandres presentasjoner. Gjennom at barnehagene løfter frem praksis gjennom ulike former for dokumentasjon kan vi sammen identifisere område for forbedring og finne veien videre for handling med utprøving og endringer. Andre eksempler på handlinger i verksted kan være å lete etter kvalitetsindikatorer og utforme problemstillinger innenfor de tematiske områdene: Barns lek, bevegelse og utforskning eller samarbeid barnehage – hjem. Vi kan gjennomføre ulike verksteder eller verkstedsaktiviteter, eksempelvis verksteder med barn ute i en barnehage, foreldreverksted, verksted med personalet, verdiverksted med aktivitet som verdiduk, eller studentverksted. Handlingene i verkstedene har en *utforskende* tilnærming som inkluderer å prøve ut nye praksiser og ved å være et handlende, sansende og nysgjerrig menneske.

Kreativitet og fantasi krever muligheter for spontanitet og en åpen og leken stemning. Å benytte seg av lekens kvaliteter (Gudiksen & Skovbjerg, 2020) sees her vesentlig. Fantasi er evnen til å kunne forestille seg noe, særlig det som ikke finnes i virkeligheten og ligger nært knyttet til det å drømme og leke. Fantasi og lek i verkstedene er nødvendig for å utvikle nye ideer og evnen til å fantasere og være kreativ kan trenes (Ejsing-Duun & Skovbjerg, 2016), noe som kan skje gjennom verkstedsmetodikk. Man må da jobbe med å sette i scene gode lekestemninger, slik at selvsensur

minimaliseres. Kreativitet innebærer også å bringe noe nytt eller noe overaskende frem (Kaufmann, 2006), men alt må ikke være nytt for at det skal være kreativt (Ejsing-Duun & Skovbjerg, 2016). Å kombinere eller re-mikse eksisterende materialer og ideer med nye situasjoner, ideer og materiell, anses som et viktig aspekt ved kreativitet, noe vi arbeider med i EX-PED-LAB gjennom valgfrie aktiviteter som selviscenesettelse (Schei & Ødegaard, in press 2022) og ved å utforske hva som skjer når en flytter ting og materiell til nye steder i barnehagens praksis. Innholdet i aktiviteten kreativitet og fantasi kan også være å lage skulpturer, tankekart eller å tegne. Skal man arbeide med å fremme kreative prosesser, må en gi verdi til remiks og justering av planer om spontane ideer skulle vise seg produktive underveis. Å være kreativ innebærer også å tåle å tre inn i et usikkert rom. Noen ganger kan forventninger om at verkstedene skal følge en spesiell prosedyre og ledes etter en strukturert kjøreplanplan, komme i veien for å kunne ta imot og bruke mer tid på å utvikle det spontane som eventuelt oppstår. Deltakerne må akseptere og være villige til å tre inn i usikkerhet.

Planlegging, testing og evaluering kan være verkstedsaktiviteter eller de kan foregår før, etter eller mellom verksteder. I EX-PED-LAB legger vi opp til at disse aktivitetene kan innlemmes i det daglige arbeidet i barnehagen. Alle barnehager skal ifølge Rammeplan for barnehager arbeide med planlegging og evaluerer virksomheten. EX-PED-LAB verkstedene og mellomarbeidsaktivitetene legges inn i barnehagens planer. Det EX-PED-LAB tilfører i tillegg til at man arbeider planmessig med kompetansebygging i hele personalgruppen er den samarbeidende utforskningen i fellesverkstedene om barnehagens dokumenterte praksis. Her ligger også en mulighet for dypere analyser (se også aktiviteten datagenerering og analyse). Det er og mulig med mer systematiske studier som bruker testing mer systematisk. Å se på endring og 'hva virker' kan gjøre gjennom at barnehagene løfter frem egen praksis gjennom ulike former for observasjon for en her- og nå status og dokumentasjon av endringer og opplevde erfaringer, eksempelvis gjennom refleksjonsnotater, samtaler med barn og brukerundersøkelser. Man kan åpne for at verksteder kan inngå som del av et design der kreative og utforskende prosesser er iscenesatt som et pedagogisk eksperiment, i et sterkt kodet og kontrollert forskningsdesign (Daly-Smith et al., 2020; Fleer, 2021).

Fra august 2023 skal det også legges til rette for verkstedsaktiviteter i barnehagelærerutdanningen, og det vil legges opp til at disse aktivitetene kan innlemmes i den ordinære undervisningen. Studieåret 23/24 vil vi starte med kunnskapsområdet Språk, tekst og matematikk i totalt fem klasser ved campus Bergen, med vekt på kompetansebygging om samarbeidende utforskning og pedagogisk innovasjon blant faglærerne. Det vil bli gjennomført verksteder med faglærere, studenter og forskere i utforskende prosesser og samskaping, med muligheter for datagenerering og analyser for så se hva som virker med mål om å utvikle utdanningen. Alle som underviser i STM blir tildelt ressurser for å delta i prosjektet, slik at alle blir del av samme tenking rundt verkstedsmetodologien og får et felles løft.

Vi vil også gjennomføre et LEKFORSK prosjekt ved campus Sogndal i en klasse, med verksteder i kunnskapsområdene Språk, tekst og matematikk, Natur, helse og bevegelse og Barns utvikling, lek og læring. En lokal ledergruppe planlegger dette prosjektet sammen med de emneansvarlige og kunstpilotene, som også vil være del av gjennomføringen av verkstedene. Alle faglærere i barnehagelærerutdanningen ved campus Sogndal, som ønsker det, blir med i forberedelse til å drive med en handlingsorientert metodologi som verkstedmetodologien er ment å være og hva lek er og skal være når vi jobber med voksne.

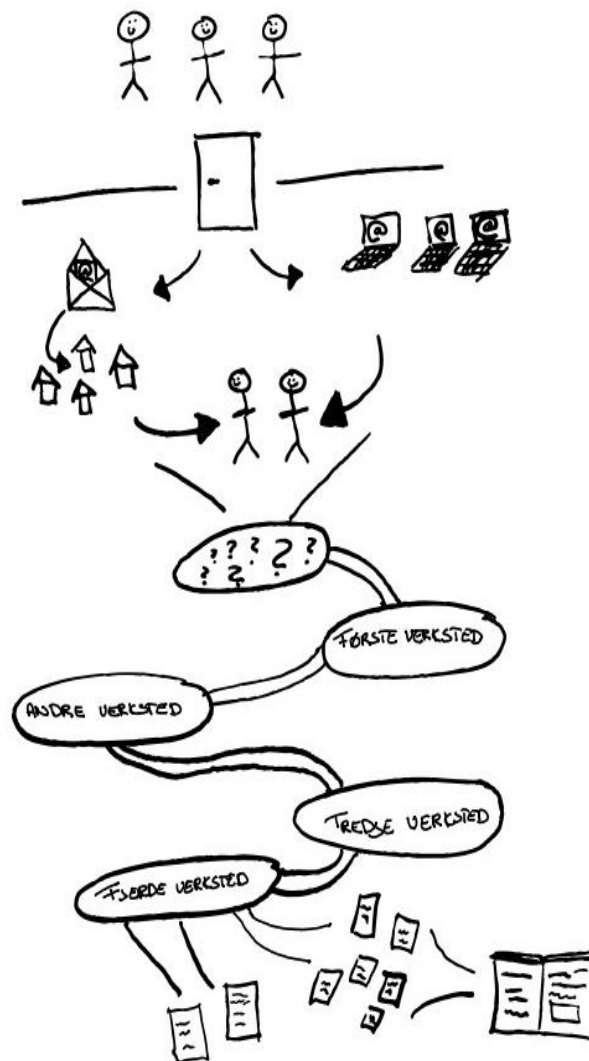
Refleksivitet er en viktig aktivitet i EX-PED-LAB. Refleksivitet er her en fremgangsmåte som refererer til en sirkulær relasjon mellom det som har skjedd og om årsaker og sammenhenger. Begrepet refleksivitet brukes i kvalitativ forskning til å beskrive forskerens arbeid med å forstå betydningen av forskerens handlinger og valg i forskerprosessene og hvordan dette påvirker og former forskningsprosessen. I EX-PED-LAB snakker vi om to typer refleksivitet:

- a) Personlig refleksivitet handler om å tenke gjennom måter som våre egne målsettinger, verdier, erfaringer, interesser, identiteter og engasjement, har formet forskningen og deltakerne. Her ligger det etiske vurderinger og valg.
- b) Epistemologisk refleksivitet handler om å sjekke ut og drøfte muligheten for at forskningsspørsmålet kan ha vært definerende og begrensende for resultatene. I forskning må gjøres det valg som skaper vilkår for hva som er mulig å si noe sikkert om og hva som forbli antakelser.

Når barnehagelæreren er medforsker, som i dette prosjektet, innebærer det at refleksivitet kan tas med inn som et tema i kvalitetsarbeidet og endringsprosessene i barnehagen, altså kan vi også snakke om kollektive refleksive prosesser. Et eksempel på en slik aktivitet i EX-PED-LAB er en aktivitet der barnehagene tar foto av alt på veggene. Vi kan da analysere, gjennom fotoene, hva barnehagen synes er verd å vise frem. Analyseprosessen skaper en kollektiv refleksiv prosess om årsaker, ønsker, mål og der en i felleskap finner veien videre for å endre eller forbedre denne delen av praksis. Andre eksempler på verkstedsaktiviteter kan være spill; tarotkort – et spill for refleksjon eller dialogspill med påstander, dilemmaer og spørsmål.

Vi går veien sammen. For å gi en oversikt over prosessen i EX-PED-LAB illustrere vi tidslinjen som en vei vi går sammen. Her inngår nøkkelpunkter i gjennomføringen: forberedelser, invitasjon, avklaringer, innholdsmessige forberedelser, praktiske forberedelser, gjennomføring av verksted, mellomarbeid og skriving.

<p>Forberedelser: Skape kontakt mellom partene. Skape enighet om vilkår og kriterier for deltakelse. Etablere samarbeidsavtale</p>
<p>Invitasjon: Skape møtepunkt for dialog på ulike nivå; ledernivå og deltakere. Deltakerne velger seg til prosjektet med formuleringer om mål, motivasjon og plan for systematisk arbeid</p>
<p>Avklaringer: Skape dialogmøter for rollefordeling og enighet om innhold, databehandling og etiske spilleregler</p>
<p>Innholdsmessige forberedelser: Skape dialogmøter for hjernestorming, innsirklinger av tema og problem-områder. Utvikle oppgaver som er relevante for deltakerne og tilpasse metoder for datagenerering.</p>
<p>Praktiske forberedelser: Planlegge hvor, når og hvordan gjennomføre verkstedene. Den praktiske planen samsvarer med målene for forskningen; planlegge for at multimodale aktiviteter inngår i forberedelser og at samskaping skal skje gjennom verkstedet. Ser spesielt på hvordan vaner kan forstyrres og kreative og innovative prosesser kan skje.</p>
<p>Gjennomføring av verksted og mellomarbeid: Dette gjentas så mange ganger en ønsker/ har blitt enige om for å kunne få gode og meningsfulle data. Analysearbeid inngår i verkstedene. Deling og samskaping skjer</p>
<p>Dokumentasjon, deling og formidling: Her tilpasses arbeidet. Dokumentasjonen kan skje i ulike formidlingsspråk og både samarbeid og individuelt arbeid, på basis av felles arbeid skjer.</p>

SAMSKAPING – CO-CREATION

Her skal vi presisere hva vi legger i samskaping og co-creation

Planlagt publisering og formidling

2023

- Prosjekthåndbok for prosjektdeltakerne og andre
- Artikkel om kvalitetsindikatorer (ansvarlig Johanna Birkeland)
- Bok om Methodology for Research with Early Childhood Education and Care Professionals
- Example Studies and Theoretical Elaboration (Springer) (ansvarlig Ødegaard)
- Film: Hva betyr det å leve – et eksempel på samarbeidende utforskning mellom personale og barn i barnehagen (ansvarlig Elin Ødegaard)
- Film: promofilm om prosjektet (ansvarlig Czarecah Oropilla og Hege Fimreite)

2024

- Presentasjoner på konferansen PARTICIPATION, COLLABORATION AND CO-CREATION: QUALITATIVE INQUIRY ACROSS AND BEYOND DIVIDES, UNIVERSITY OF HELSINKI, JANUAR 2024.
- Review artikkel og bok (springer) om samarbeid barnehage – hjem (ansvarlig Ali Kemal Tekin)
- Review artikkel om pedagogisk innovasjon (ansvarlig Czarecah Oropilla og Hege Fimreite)
- Review artikkel om utforskning (ansvarlig Zacharias Andreadiakis og Elin Eriksen Ødegaard)
- Digital verktøykasse- (ansvarlig Czarecah Oropilla)
- Artikkel om kjennetegn på samarbeidende utforskning basert på opptak (ansvarlig Øyvind Glosvik, Anne Grethe Sønsthagen, Lillian Pedersen)
- Artikkel – transformativ praksis samarbeid barnehage – hjem (ansvarlig...)
- Artikkel – transformativ praksis bevegelse, lek og utforskning (ansvarlig...)
- Artikkel – transformativ utforskning og lek i språk, tekst og matematikk (ansvarlig Hege Fimreite, Magni Lossius, Elena Severina med lærerutdannere i STM)
- Artikkel – transformativ praksis – generasjonsengasjement i barnehagen (ansvarlig Czarecah Oropilla)
- Artikkel – ledelse og transformativ læring i barnehagelærerutdanningen (Hege Fimreite, Lillian Pedersen, Anne Grethe Sønsthagen og Øyvind Glosvik)
- Norsk barnehageforskningskonferanse med EX-PED-LAB som sentral aktør på flere fronter (OKTOBER) i Bergen
-

2025

- Digital verktøy kasse utvides (filmer, infografics)
- Bok: Verkstedmetodologi - en samling
- Artikkel
- Review artikkel om design (ansvarlig Lillian Pedersen og Helle Marie Skovbjerg)
- Film: Utforskningsstasjoner
- Utstilling: Utforskningsstasjoner
- Symposium på Norsk barnehageforskningskonferanse i Stavanger
- Avslutningskonferanse

Evaluering

- Spørreskjema til alle deltakerne etter siste verksted
- Fokusgruppeintervjuer med a) forskere, b) styrere og barnehagelærere, c) kommunale aktører/ eierrepresentanter, d) studenter og lærere.
- Rapport

Prinsipper for EX-PED-LAB – en oppsummering

1. **EX-PED-LAB er et laboratorium for ny innsikt, ny kunnskap og nye pedagogiske praksiser**

- Vi tar i bruk kunnskap og erfaringer, men åpner opp for å lære mer om de konkrete utfordringer vi står i
- Vi veksler mellom å reagere på innspill og ta egne initiativ
- Vi veksler mellom å rette oppmerksomheten mot detaljer og å lete etter sammenhenger og helheter

2. EX-PED-LAB er et forskingsdesign med konsekvenser for omtale, rolleutøvelse og innramming

- EX-PED-LAB tar i bruk en stor bredde i forskningsdesign og vil i prosjektet ha et 'merged method design' (full integrering av kvalitative og kvantitative tilnærminger).
- ET EX-PED-LAB verksted er alltid nøye planlagt; artikulerte mål, data innsamling er definert, definerte roller og oppgaver, stedet er tilrettelagt slik at det passer til målet med verkstedet, prosesser og evaluering er skissert.
- EX-PED-LAB vil som regel inneholde, planlegging og handling og foregår som serier av aktiviteter og gå over et definert tidsspenn. EX-PED-LAB kan også arrangeres som engangsverksteder for spesifikke mål organisert av en eller flere forskere.
- I verkstedene som foregår i barnehagelærerutdanningen vil den tradisjonelle læreren blir helt eller delvis resirkulert som en leder, mediator og medforsker for felles utforskning, kunnskaping og pedagogisk innovasjon. Det må lages en kjøreplan, slik at prosjektleder og medforsker, lærer og student opplever sin rolle som meningsfull og relevant.
- Innholdet i emneplaner **må tilpasses en verkstedslogikk**, det kan arrangeres egne verksteder som samskaping av verksteder med tydelig læringsutbytte i tråd med emneplaner for studenter
- Det tradisjonelle klasserommet blir helt eller delvis omorganisert for å legge til rette for dialog, samskaping og kunnskaping
- I verksteder som foregår i barnehagen må roller og ansvar avtales på forhånd, barnehagen har ansvar for barnas sikkerhet og forskerne har ansvar for datasikkerhet. Stedet hvor verkstedet skal foregå må forhandles mellom forskere og barnehagen. Innholdet i barnehagens rammeplan og i barnehagenes årsplaner, må tilpasses en verkstedslogikk. Dette må gjøres i samarbeid og forhandling mellom deltakerne.

3. EX-PED-LAB er møter mellom mennesker

- Vi anerkjenner ulike roller, mandat og ansvarsområder
- Vi forstår at ulike enheter som samarbeider, kan ha ulike kultur i utøvelsen av rollene
- Vi forstår at ulike mennesker som samarbeider kan ha ulike historier og personlighet og derfor kan ha ulike spørsmål og erfaringer å bringe inn

4. EX-PED-LAB er et tredje rom for kunnskapsarbeid

1. Undervisning = kunnskapsformidling
 2. Forskning = kunnskapsskaping
 3. Samskaping = samskapt læring
- Verksteder kan gjennomføres i mange ulike rom; inne og ute
 - Verksteder kan vere både fysiske og virtuelle
 - Verksteder utforsker og utforder eksisterande roller og rollepar
 - ✓ Lærer – student
 - ✓ Praktiker – teoretiker
 - ✓ Leder – medarbeider
 - ✓ Familie – barnehageansatt
 - ✓ Barn og voksne
 - ✓ Forsker og barn
 - ✓ Forsker og barnehageeier
 - ✓ Forsker, kunstner/designer, barn, ansatt og familier

5. EX-PED-LAB gir muligheter for ny innsikt, kunnskap og praksis gjennom:

- Å sette ord på og utforske ideer, teorier og praksiser
- Å være modig om egen feilbarhet
- Å vise forståelse for andre feilbarhet
- Å bruke av sin tid, kunnskap og erfaring til å støtte egen og andre utforskning
- Å teste hypoteser og være åpen for at en tar feil om eksisterende tenkning
- Å være kreativ og ta i bruk fantasien
- Å gi tid og rom for å drømme og se vekk fra alle kritiske tanker og realistiske fakta som del av en prosess
- Å lytte til kritiske innspill og realistiske fakta som del av en prosess
- Å finne den nye veien mellom drøm og realitet
- Å dokumentere prosesser og resultat

6. EX-PED-LAB sine verdier:

- Ny kunnskap, ny innsikt, ny praksis skal tjene bærekraftige fremtider
- Vi tilstreber å være åpen og ærlig og ta imot andre åpenhet og ærlighet med tillitt og respekt
- Vi tenke om seg selv som profesjonelle yrkesutøver med felles ansvar for utforskning, kunnskap og kvalitet i og for barnehagen
- Vi kjenner plikt til å delta i faglige dialoger
- Vi skylder ikke på andre, vi søker heller etter sammenhenger for å forstå andre sine handlinger og meninger
- Vi prioriterer engasjement og tar ansvar for å oppnå en felles suksess

Litteraturliste:

- Birkeland, J. Glosvik, Ø., Oen, M. & Ødegaard, E. E. (2022). *Barnehagelæreren som medforsker - en arbeidsbok for utvikling i barnehagen*. Cappelen Damm.
- Darlington, E., & Masson, J. (2021). What does co-creation mean? An attempt at definition informed by the perspectives of school health promoters in France. *Health education journal*, 80(6), 746-758.
<https://doi.org/10.1177/00178969211013570>
- Eide, O.S. (2013) *Pedagogisk entreprenørskap som virkemiddel for lokal og regional utvikling*. (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Nordland.
- Ejsing-Duun, S. & Skovbjerg, H.M. (2019). Design as a Mode of Inquiry in Design Pedagogy and Design Thinking. *The international journal of art & design education*, 38(2), 445-460.
<https://doi.org/10.1111/jade.12214>
- Eriksson, I. (2018). Lärares medverkan i praktisknära forskning: Förutsättningar och hinder. *Utbildning & Lärande*, 12(1), 27–40.
- Faglig Råd for Lærerutdanning (2020a). *Partnerskap i lærerutdanningene – et kunnskapsgrunnlag. Delrapport 1*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/9969c3f46f0c4a4f95ed9eee70b3ed19/partnerskap-i-larerutdanningene---et-kunnskapsgrunnlag.pdf>
- Faglig Råd for Lærerutdanning (2020b). *Partnerskap for kvalitet i lærerutdanningene. Anbefalinger fra Faglig råd for lærerutdanning 2025*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/e29c3dc21bfa4edc9308f2fc6908afb3/partnerskap-for-kvalitet-i-larerutdanningene-004.pdf>
- Fleer, M. (2013). Attunement of Knowledge Forms: The Relational Agency of Researchers, Policy Writers, and Early Childhood Educators. I: Duncan J., Conner L. (red) *Research Partnerships in Early Childhood Education*. Palgrave Macmillan, New York.
- Hargreaves, A. & O'Connor, M.T. (2018). *Collaborative Professionalism: When Teaching Together Means Learning For All*. Corwin Press, Thousand Oaks, CA.
- Kaarby, K. M. E. & Lindboe, I. M. (2020). Læring i partnerskap: Praksislæreres erfaringer fra innovasjonsprosjektet Utdanningsbarnehager. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 104(1), 30-42,
<https://doi.org/10.18261/issn.1504-2987-2020-01-04>
- Kemmis, S., Wilkerson, J., Edwards-Groves, C., Hardy, I., Grotenboer, P. & Bristol, L. (2014). *Changing Practices, Changing Education*. Springer.
- Kempe, U.R. (2019). Teachers and researchers in collaboration: A possibility to overcome the research-practice gap? *European Journal of Education*, 54, 250–260.
<https://doi.org/10.1111/ejed.12336>
- Kunnskapsdepartementet (2013). *Kompetanse for framtidens barnehage. Strategi for kompetanse og rekruttering 2014-2020*. Kunnskapsdepartementet.
[kompetanse for fremtidens barnehage 2013.pdf \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no/contentassets/9969c3f46f0c4a4f95ed9eee70b3ed19/kompetanse_for_fremtidens_barnehage_2013.pdf)

- Kunnskapsdepartementet (2017). *Kompetanse for fremtidens barnehage. Revidert strategi for kompetanse og rekruttering 2018–2022*. Kunnskapsdepartementet.
https://www.regjeringen.no/contentassets/7e72a90a6b884d0399d9537cce8b801e/kompetansestrategi-for-barnehage-2018_2022.pdf
- Kunnskapsdepartementet. (2018). *Kompetanse for fremtidens barnehage: Revidert strategi for kompetanse og rekruttering 2018-2022*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/437c8d37eb3d48719efcb9d22b99408c/kompetansestrategi-for-barnehage-2018---2022.pdf>
- Kunnskapsdepartementet (2020). *Forskning, kunnskapsmeglning og bruk. Strategi for utdanningsforskning 2020–2024*. Kunnskapsdepartementet.
https://www.regjeringen.no/contentassets/8b5e5ebb145540f581c9996ef164acfb/kd_strategi-for-utdanningsforskning-2020-2024.pdf
- Lillejord, S. & Børte, K. (2014). *Partnerskap i lærerutdanningen – en kunnskapsoversikt*. Kunnskapssenter for Utdanning, nr. 3. Norges forskningsråd.
- Nonaka, I. (1994). A Dynamic Theory of Organizational Knowledge Creation. *Organization science (Providence, R.I.)*, 5(1), 14-37. <https://doi.org/10.1287/orsc.5.1.14>
- Norges forskningsråd (2017). *Forskning og innovasjon i utdanningssektoren – FINNUT. Programplan 2014-2023*. <https://www.forskningsradet.no/om-forskningsradet/publikasjoner/2017/programplan-2014-2023--revidert-september-2017/>
- Rønnerman, K., Salo, P., Moksnes, E. F., Lund, T., Olin, A. & Jakhelln, R. (2016). Bringing ideals into dialogue with practices: on the principles and practices of the Nordic Network for Action Research, *Educational Action Research*, 24(1), 46-64, <https://doi.org/10.1080/09650792.2015.1069751>
- Schei, T.B. & Ødegaard, E. E. (in press 2022). Selviscenesettelse gjennom verksted – en metode for pedagogisk selvutviklingsarbeid. In L. T. Grindheim, Å. Birkeland & J. S. Borgen (Red.), *Barnehageforskning for fremtiden - nye metodetilnæringer og begrunnelser for endring*. Universitetsforlaget.
- Utdanningsdirektoratet (2018). Regional ordning med kompetanseutvikling i barnehagen.
<https://www.udir.no/kvalitet-ogkompetanse/kompetanseutvikling-i-barnehage-og-regional-ordning/>
- Wallerstedt, C., Brooks, E., Ødegaard, E. E. & Pramling, N. (2023). *Methodology for Research with Early Childhood Education and Care Professionals - Example Studies and Theoretical Elaboration*. Open Access - Springer Nature.
- Ødegaard, E.E. (2021). A Pedagogy of Collaborative Exploration A Case Study of the Transition from a Monocultural Entity in National Celebration Rituals to a Multi-layered Informed Pedagogical Practice. I *Qualitative Studies of Exploration in Childhood Education -Cultures of Play and Learning in Transition* (s. 41-68). Bloomsbury Academic.
- Ødegaard, E.E. (2020). Dialogical Engagement and the Co-Creation of Cultures of Exploration. I *Children's Exploration and Cultural Formation* (s. 83-104). Springer Nature.